

# BIJLAGE

Van : Rekenkamercommissie Aa en Maas

Datum : 7 juli 2022

Onderwerp : Verkenning grondwater

## Aanleiding en vraagstelling

In de vergadering van de Rekenkamercommissie van 20 mei 2022 is afgesproken dat een korte verkenning wordt uitgevoerd naar het onderwerp 'grondwaterstand', welke in de groslijst is omschreven als:

*"Binnen het beheergebied van het waterschap wordt veel water zo snel mogelijk afgevoerd en tegelijkertijd ook uit de bodem onttrokken, met als gevolg een dalende grondwaterstand. Welke mogelijkheden/methoden bestaan er om het water terug te laten vloeien in de bodem?".* De Rekenkamercommissie heeft deze beschrijving ter vergadering aangevuld met (eventueel nader te beschouwen) aandachtspunten als 'water vasthouden', 'exploratief onderzoek', 'afhankelijkheden provincie', 'waar liggen de knoppen waaraan gedraaid kan worden', 'ex ante', 'factoren van invloed'.

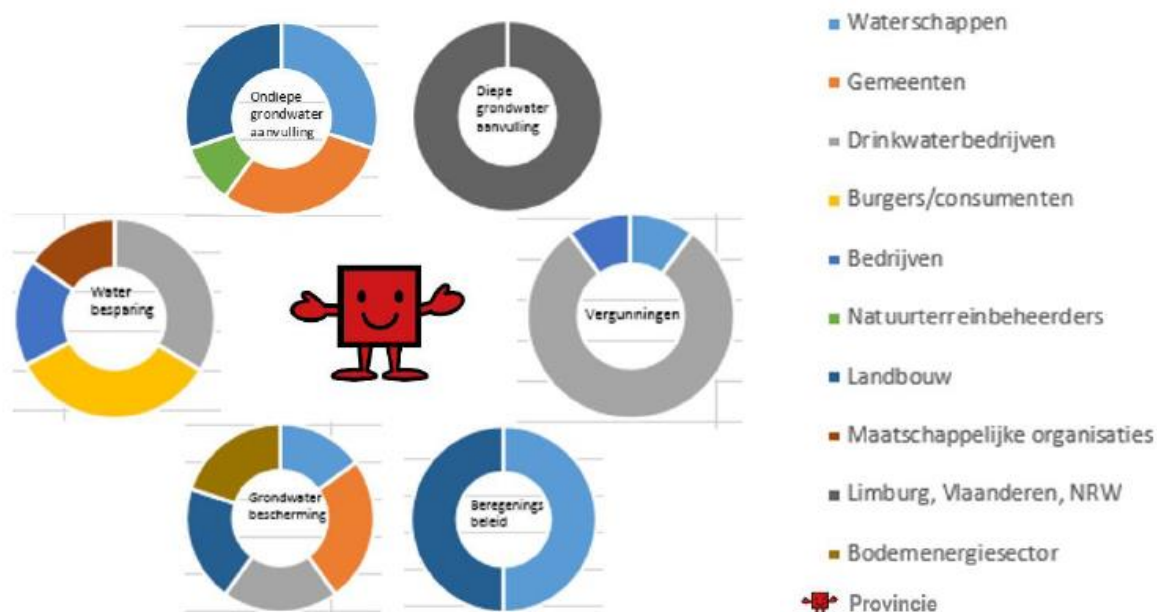
Dit heeft geleid tot onderstaande onderzoeksvraag:

*Wat zijn de bevoegdheden en verantwoordelijkheden van het waterschap met betrekking tot grondwater en aan welke knoppen kan het waterschap(sbestuur) draaien om de doelstelling (voorkomen van netto waterverlies) te behalen?*

## Verkenning

Grondwater is een onderwerp dat actueel is en (hoog) op de agenda staat van waterschap Aa en Maas. Onderstaand een korte verkenning van actuele in- en externe relevante informatie.

## Taakverdeling Grondwaterbeheer



**Figuur 1: 'Knoppen' van het provinciale grondwaterbeleid, inclusief visuele weergave van de invloed van verschillende actoren op die knoppen anders dan de provincie.**

Er zijn veel partijen aan zet, zoals in figuur 1 is te zien. De taakverdeling van het grondwaterbeheer is versnipperd:

- provincies zijn in principe verantwoordelijk voor het grondwater, maar hebben veel beheertaken bij het waterschap belegd;
- in de provincie Noord-Brabant zijn alle provinciale grondwatertaken voor de gehele provincie belegd bij de Omgevingsdienst Zuidoost Brabant;
- waterschappen zijn bevoegd gezag voor grondwateronttrekkingen, met uitzondering van drinkwaterwinning, bodemenergiesystemen en industriële grondwateronttrekkingen boven de 150.000m<sup>3</sup>/jr;
- de gemeente heeft een zorgplicht voor het stedelijk grondwater, en moet dus zorgen dat regenwater kan infiltreren, de bomen water hebben en dat niet bij elke regenbui de straten blank staan;
- de perceeleigenaar is verantwoordelijk voor het grondwater onder zijn terrein, de gemeente kan niks doen aan drassige tuinen of dorre gazons.

### Breed Bestuurlijk Grondwateroverleg (BBG)

Begin 2019 is in de provincie Noord-Brabant het Breed Bestuurlijk Grondwater overleg (BBG) opgericht. Hierin hebben, naast de waterschappen en de provincie als grondwaterbeheerders, Brabant Water, ZLTO, BMF, de Vereniging Industriewater en de terrein beherende organisaties (Staatsbosbeheer en Natuurmonumenten) een stoel.

Belangrijkste doelstelling van het BBG is het gebruik van grondwater in balans te brengen met de aanvulling daarvan (sluitende waterbalans). Het werken aan deze balans is niet nieuw. In die zin is de start van het BBG een voortzetting van een werkwijze die in de jaren negentig van de vorige eeuw al begon.

Tabel 1 geeft beknopt de kaders aan. De Wet Natuurbescherming richt zich op minimale bescherming, de middelste kolom is de ambitie van de provincie. De rechter kolom is de basis voor de Brabant brede afspraken in het grondwaterconvenant. De rechter kolom legt de basis voor grondwatervoorraad in heel Brabant op orde (KRW waterdoel). De linker kolom vraagt lokaal t.b.v. N2000 meer, tot het moment dat de instandhoudingsdoelstellingen zijn bereikt en over gegaan kan worden tot nieuwe balans (voorbeeld Peelvenen).

Wet natuurbescherming	Wettelijke taak Europa/Rijk	Grondwater convenant BBG
<i>Minimale bescherming</i>	RWP 2022-2027	2022-2027
Wetenschappelijk aantoonbaar geen negatieve effecten op N2000 doelstellingen in begrensde gebieden	Voldoende water voor natuur, aanpak 97 verdroogde natte natuurparels (KRW)	Bedrijfs- Bodem en Water Plan: grondwateraanvulling als randvoorwaarde berekening; (maatwerk per bedrijf)
Soortbescherming van soorten die in de habitatrictlijn voorkomen	Voldoende water voor beken, kreken en rivieren (KRW)	Brabant Breed beregeningsbeleid (bv. prioritering grasland, kapitaalsintensieve en overige gewassen)
Weeter- en Budelerbergen + Peelvenen in 2022; vanaf 2023 actualisatie alle N2000 beheerplannen	Voldoende water voor drinkwater (drinkwaterwet)	Klimaatrobuust: aanvulling en onttrekking in balans per deelstroomgebied over iedere periode van 2 jaar

Tabel 1: Grondwaterdoelen Noord-Brabant.

In het thema-AB van 25 september 2020 is een presentatie gehouden over het Breed Bestuurlijk Grondwateroverleg (BBG) en aanpak droogte.

Hoofddoelen waterschappen (voor 2027):

1. Een omslag in denken en handelen in het beheer van zowel het diepe als ondiepe grondwater. We willen van water afvoeren naar zoveel mogelijk water vast houden in het gebied zodat het voor de verschillende doelen gebruikt kan worden.
2. Het ondiepe en diepe grondwatersysteem moet toekomstbestendig en klimaatrobuust worden en blijven.
3. De aanpak van en communicatie over wateropgaven in Brabant wordt gebiedsgericht en integraal.
4. We willen water- en bodemopgaven verbinden aan andere opgaven zoals die rond stikstof, natuur, landbouw, energie, woningbouw en infrastructuur.

Met name de bovenste twee hoofddoelen sluiten direct aan op de onderzoeksvragen zoals benoemd in dit onderzoeksvoorstel.

### **Waterbeheerplan 2022 - 2027 Aa en Maas**

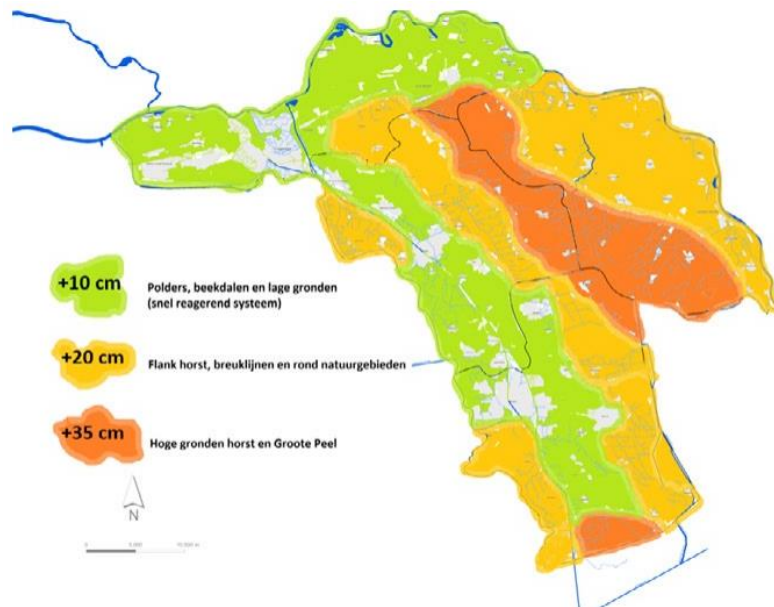
Het Waterbeheerplan voorziet, zo blijkt, in een aantal maatregelen die eveneens te maken hebben het voorkomen van een scheve waterbalans. Enkele passages uit het WBP m.b.t. grondwater:

Programma Klimaatbestendig en gezond watersysteem: “De wateroverlast van 2016 en de droogte van 2018, 2019 en 2020 laten zien dat het huidige watersysteem kwetsbaar is voor extreme weersituaties. Daarom is het noodzakelijk dat we maatregelen treffen.

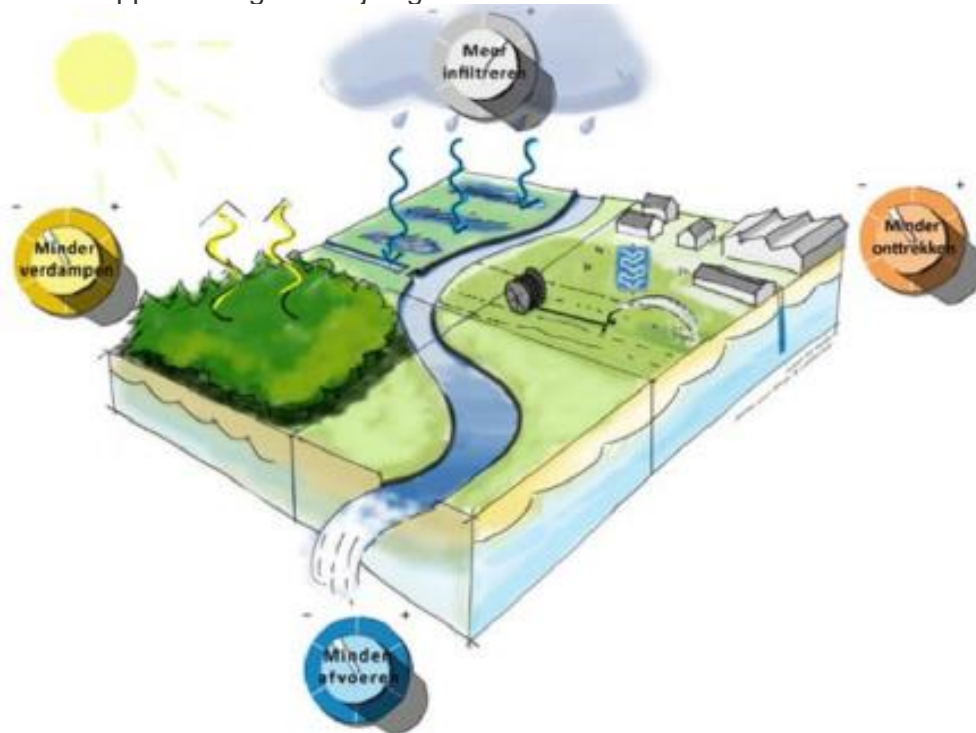
De relatief hooggelegen Peelhorst is cruciaal in droge tijden. Dit is de spons die, als deze goed gevuld is, bijna het hele watersysteem van de Aa en de Raam van water kan voorzien. Daarom zorgen we dat er zoveel mogelijk neerslag in de bodem blijft of naar het grondwater kan. Dit doen we door met stuwen te zorgen dat de beken en sloten in zomers en winters zoveel als mogelijk vol met water staan, waardoor ze minder aan het grondwater ‘trekken’. Waar mogelijk voeren we extra water aan om de beken en sloten gevuld te houden. En we zijn hier afhankelijk van grond- en tuineigenaren: als tuinen vol tegels liggen of boerengrond is ‘dichtgereden’, kan het water niet de grond inzakken en stroomt het snel weg.”

Doelen binnen de planperiode:

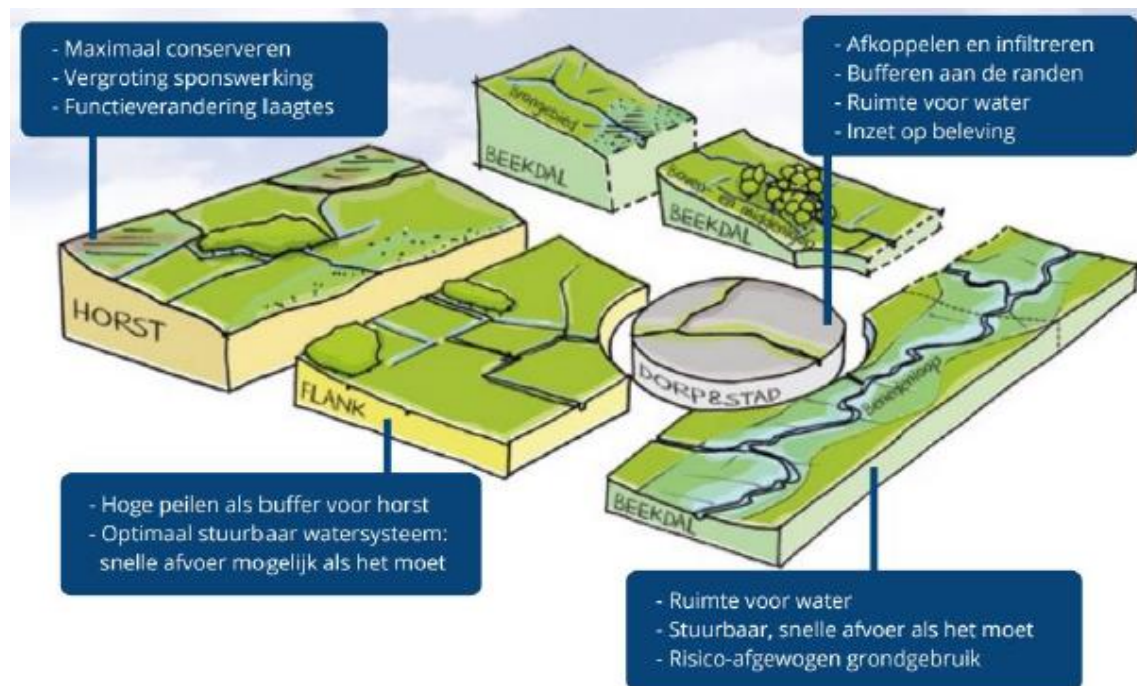
- We realiseren een omslag in het beheer van het grondwater. We willen van water afvoeren naar zo veel mogelijk water vasthouden. Hierbij is de grondwateraanvulling minimaal in balans met de grondwateronttrekking. De ambitie van Aa en Maas is om de grondwaterstand in verschillende gebieden te verhogen met 10,20 en 35 cm.



- Draaiknoppen droogtebestrijding:



- Principes en bouwstenen voor een klimaatrobuust watersysteem:



- Door provincie, waterschappen en gebruikers van grondwater wordt gewerkt aan een convenant grondwater met als doel de grondwaterbalans te herstellen. Uit het convenant met een looptijd tot eind 2027 komen afspraken met de verschillende partijen die bij moeten dragen aan het tegengaan van droogte en verdroging in Brabant.

### Grondwaterconvenant

Naast het bovenstaande is er een concrete samenwerking in dit kader in de vorm van het zogenaamde Grondwaterconvenant. 13 partijen, waaronder Aa en Maas, hebben op 15 december 2021 het grondwaterconvenant 2021-2027 ondertekend getiteld "Samen werken aan herstel en bewaking van de grondwaterbalans in Brabant". De afspraken richten zich op vijf bouwstenen:

1. Meer water vasthouden in het hele watersysteem en meer aanvoeren om uiteindelijk ook meer te infiltreren dan wel anders te benutten;
2. Minder grondwater gebruiken inclusief minder verdampen;
3. In de (toekomstige) ruimtelijke plannen meer sturen op water vasthouden en infiltreren en het beperken van het (regionaal) gebruik van grondwater;
4. Innovatie: Nieuwe uitdagingen vragen om nieuwe oplossingen;
5. Governance: Afspraken over de samenwerking en wat partijen daarbij van elkaar verwachten.

In de commissie Watersysteembeheer 23 september 2021 is middels een presentatie stilgestaan bij het convenant. In het AB van 17 december 2021 is door de dijkgraaf melding gemaakt van het feit dat het convenant is ondertekend. "Heel bijzonder. We gaan de schouders eronder zetten. [...] ...als je kijkt wat de basis vormt van het convenant dan is dat toch het denken dat bij dit waterschap is ingezet."

Portefeuillehouder geeft voor wat betreft de vervolgstappen aan dat Aa en Maas aan de lat staat voor het beregeningsbeleid en De Dommel voor kleine onttrekkingen. Aa en Maas kan daar dus weliswaar wat minder op sturen, maar zal wel vinger aan de pols houden. De huidige planning is om in eerste helft 2022 daar de nodige stappen in te kunnen zetten / nadere afspraken te kunnen maken.

### Beregeningsbeleid

Een van de eerste projecten die voortvloeit uit het Grondwaterconvenant is de herziening van het beregeningsbeleid. Er is een bestuurlijke werkgroep (met als voorzitter de dijkgraaf



van Aa en Maas) en een projectgroep met deelnemers uit de werkorganisaties van de partners samengesteld. De huidige planning is dat het beleid eind dit jaar wordt vastgesteld.

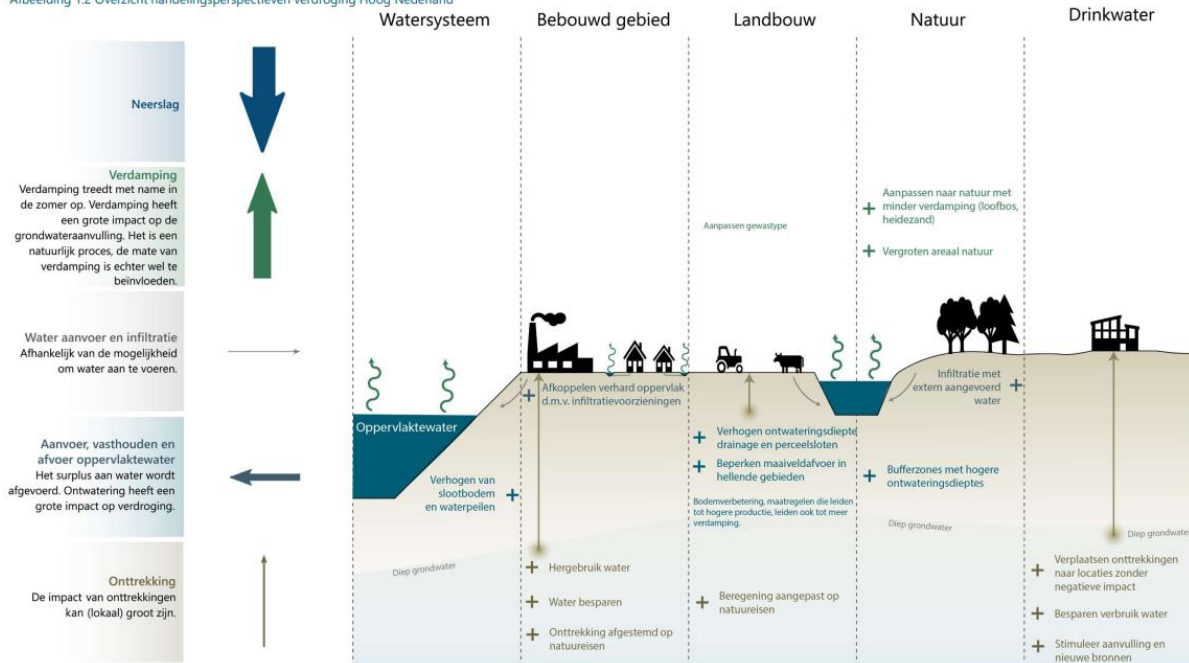
### Rapport 'Feitenrelaas Grondwater'

Ook landelijk is er aandacht voor het thema 'waterbalans'. De Studiegroep Grondwater (bestaande uit een vertegenwoordiging van IPO, UvW, Vewin, Ministeries LNV, I&W en EZK en de staf Deltacommissaris) hebben als opdracht om in kaart te brengen welke opgaven er liggen en om te analyseren wat nodig is om te komen tot duurzame instandhouding van grondwatervoorraden. Als basis hiervoor is door Witteveen en Bos en AT Osborne een feitenrelaas opgesteld op de 5 thema's:

- Verdroging Hoog Nederland
- Grondwater Laag Nederland
- Grondwaterkwaliteit
- Maatschappelijke en economische waarde van grondwater
- Grondwater en energietransitie

Het rapport met het feitenrelaas op deze 5 thema's, d.d. 15 februari 2022, is als bijlage toegevoegd.

Afbeelding 1.2 Overzicht handelingsperspectieven verdroging Hoog Nederland



## **Conclusie**

Uit het voorgaande blijkt dat er al diverse acties in gang zijn gezet en een stip op de horizon is geplaatst, met nu als termijn 2027. De vraag is daarmee of dit onderwerp, gezien de energie die er nu op zit (ook vanuit Aa en Maas) en de fase waarin het nu verkeert, op dit moment een onderzoekswaardig onderwerp is. Daarnaast is er middels het feitenrelaas rapport (zie bijlage) inmiddels aanzienlijke kennis beschikbaar met betrekking tot dit onderwerp.

De Rekenkamercommissie zou er voor kunnen kiezen een ex ante onderzoek naar dit onderwerp uit te voeren, waarbij gekeken wordt of / in hoeverre de doelstellingen haalbaar zijn. Dit zou nu echter aan de tamelijk vroege kant zijn. Het Waterbeheerplan en Convenant zijn net van de wal; over de termijn van vijf jaar (tot 2027) voldoende stevige uitspraken te kunnen doen, is lastig.

Samenvattend kiest de Rekenkamercommissie er daarom voor dit onderwerp vooralsnog niet nader te onderzoeken.

Gezien de relevante informatie voor het Algemeen Bestuur, kiest de Rekenkamercommissie er wel voor dit voor te leggen aan DB met het verzoek dit door te geleiden.

## Bronnen

Extern:

- Rapport “Feitenrelaas Grondwater” studiegroep Grondwater / Witteveen+Bos en AT Osborne, 16 februari 2022 (zie bijlage)
- [Eindrapport-Grondwaterbeheer-door-waterschappen-december-2020.pdf \(unievanwaterschappen.nl\)](#)
- [Document UvW - CWS 21-22a.PDF - iBabs RIS \(bestuurlijkeinformatie.nl\)](#)
- <https://www.stowa.nl/deltafacts/waterkwaliteit/kennisimpuls-waterkwaliteit/opkomende-stoffen-grondwater>
- [Grondwater - Unie van Waterschappen](#)

Intern (of in samenwerking met anderen):

- Grondwaterconvenant 2021 – 2027, “samen werken aan herstel en bewaking van de grondwaterbalans in Brabant”, ondertekend door 13 partijen waaronder Waterschap Aa en Maas: <https://www.brabant.nl/-/media/15937847c9b1471f81215c6607340e3a.pdf>
- Presentatie convenant grondwater commissie Watersysteembeheer 23 september 2021: <https://aaenmaas.bestuurlijkeinformatie.nl/Agenda/Document/0515dc4b-e49d-442b-8e8d-8022f655ca04?documentId=6732d122-6183-4e95-b2d9-f144ed5f10ee&agendaltemId=2cc9c630-ff3f-4d0f-bc42-2aafc0521b1e>
- Diverse interne memo's
- Droogteportaal (waaronder grondwater): <https://droogteportaal.nl/droogteportaal/web/>